

A teljesség felől

Valahol az Alexandriai-fennsíkra vezető hegyek között, mikor az emberből már kifogy a szusz, s a hirtelen beállt oxigénhiánytól a kérekpárt taposó láb remegni kezd, különös emelkedettség lett úrrá rajtam. A pillanat olyan volt, mintha saját fizikai határainon léptem volna túl.

Mintha elszakadtam volna attól a testtől, amely a jelenlétem feltétele. Ugyanakkor oly erővel tört rám a jelenlét zsigerig ható igézete, hogy sem előtte, sem utána nem tapasztaltam hasonló teljességérzetet. A világon kívüliség teljességérzetét. Azt a teljességérzetet, amelyhez a mives irodalmon keresztül is hozzájuthatunk.

A Lukáts János *Börtöncella a kártyavárban* című elbeszéléskötetében olvasható 33 írás az egyéni létezés teljességének különböző arculatait jeleníti meg. Plusz tartalmaz egy ráadást *Tisztelet a Süllyesztőknek!* címmel, melyben aeolusságáról, küldetéséről és a „megbízás” teljesítésétől való félelemről, egy időre megtorpanó irodalmi pályájáról vall a szerző.

Ha valakiben Istentől származó készítés munkál és 33 művet rendez egy kötetbe, akkor nem pusztán az alkotások irodalmi értéke fontos, vagy az, hogy milyen tematikai egységek találhatók benne, hanem joggal feltételezhető az európai keresztény és klasszikus értékek melletti állásfoglalása is. És aki ez utóbbi igénylésével veszi kezébe Lukáts János könyvét, nem csatlakozik. Mint ahogy az sem, aki a

nyelvi megformáltság szépségeit, a történet keretbefoglaltságát, zárt egészkénti megjelenítését, az elbeszélés primátusát tekinti fontosnak. Ugyanis Lukáts János nem csupán odavakol valamit a papírra, rögzít egy pillanatképet, vagy jellegzetesen magyar módon, vagyis öncélúan posztmodernkedik,

Lukáts János klasszikus nyelvi megoldásokból építkezve teremt és teremtve építkezik, miközben egy világra csodálkozó ablakot nyit az olvasójában. Történetei történetek. Ezt azért fontos hangsúlyozni, mert – véleményem szerint – napjaink irodalmából kiveszőben van az események lineáris láncolatának megjelenítésmódja, a szerves egységben való gondolkodás, az emberi értékek melletti állásfoglalás, a humánus vállalása. Tudjuk, hogy a populáris fogyasztásban – a média szerepének növekedésével párhuzamosan – az egyre rövidebb snittekben való ábrázolás helyződött előtérbe a filmipar révén, s ez átterjedt a „szöveggyártói” gyakorlatra is. Viszont azt is tudjuk, az elbeszélés halála a snitt. Nevezhetnénk akár darabolós gyilkosnak is azt az író, aki képet villogtat, s nem egymásból és egymásra következő dolgok láncolatában meséli el történetét. Egyre kevésbé tűnik természetesnek, hogy a műnek nem csak a velünk egy akolban bégető szerzők körében, hanem az olvasó számára is dekódolhatónak kell lennie. Lukáts János ezt maradéktalanul megvalósítja.

Elbeszélései üzenetek, kiáltványok, nevelői szándékkal lejegyzett történetek,

amelyek az ilyenkor jelentkező demagógiába-csúszást elkerülik. Főszereplői emberek. Egy részük olyan, mint bárki más. És az életük bemutatott szeletében megjelenő probléma szinte már banális, de mert nem az, egyetemes. Egyes írásokban a generációs különbségek válnak hangsúlyossá. Az idős ember olyan, mintha a mások által „működtetett” világ ellenében lenne, miközben éppen ő teremt a világgal harmóniát. Mint a *Hirdetés* nénije, amikor a „tenyerével végig simította az apró, tömör leveleket, de csak „óvatosan”, vagy a *Vén bolond kertét csinálban* a lakótömb belső udvarának gazos, törmelékes részében virágágyat építő öreg ember, aki a természet szépségéért vívott harcában alulmarad a házmester haszonelvűségével szemben. Ennek mintegy ellentétpárja a *Gesztenyét tessék!*, ahol Róza néni kályhácskához kötött üzletével szemben megjelenik az üzletember abszolutisztikus akarata, a másik ellehetetlenítésének vágya. Kissé idealisztikus módon – s talán a mindennapi tapasztalatnak ellentmondóan – a hatalmat megtestesítő rendőr a tőke korlátot nem ismerő törekvésének vet gátat, amikor a gesztenyesütő pavilonnal szemben megvédi a hagyomány letéteményesét.

Más szempontok alapján értelmezhető tematikai egységet jelentenek azok az elbeszélések, amelyek egy már ismert mese, mitológiai történet, történelmi esemény új perspektívából való felidézésére vállalkoznak. A *Hófehérke-dosszié* a törpék rendhagyó visszaemlékezése az életüket fenekestül feldúló kisasszonyra és távozására. A *Szabad vagy, Ikarosz...!* című elbeszélésében Ikarosz knosszoszi rabságáról, tapasztalatairól és egy vásári mutatványos léghalójának segítségével végrehajtott menekülésig vezető útjáról mesél. A

békecsászár nagy háborújában Marcus Aurelius 173-ban a kvádokkal és a markomanokkal vívott diósjenői „győztes” csatáját eleveníti fel: az előzményeket, a mindent eldöntő vihart, a birodalom jövőjét, amit a császár előtt centúriója szavai világítanak, majd a csatát követő hírek erősítenek meg. Az emberi lélekben rejlő heroizmus mintapéldájának is tekinthető e mű.

Mélyen a keresztényi hagyományokban gyökerezik *A bárka és a romboló* című írása, amelyben az Özönvíz tizenhetedik napjától kezdődően pillanthatunk be Noé bárkájának életébe, amit a „nyolcvan évvel fiatalabb” Og tengerjáró rombolója és legénysége segítségével elfoglal a tizenkilencedik nap reggelén. Ettől kezdődően Noé intézkedéseiben a hit ereje taktikázik a nyers erőszak ellenében, hogy valamit megmentsen a rá bízott lényekből az elkövetkező világ számára. Aztán a bűn kilenc napi tobzódása után, a zsoldosoktól megtisztult fedélzeten három fia ismét mellé szegődik, hogy dolgos kezükkel Istentől kapott küldetésük teljesítsék.

Lehetne tovább sorolni az egyes művekben kibomló perspektívákat, vizsgálni a mondanivalót, az elbeszélések többségében megnyilvánuló belső vívódásokat a becsületről, az igazságról, az elhivatottságról, az emberi lét alapkérdéseiről, de Lukáts János ezt hitelesebben teszi. Egyébként is egy recenzió ne rontsa el mások tiszta tekintetét azzal, hogy túlbeszélve az írot a leendő olvasót pozícionálja.

„Ne kérdezd, ne keresd, mikor indult el, ki indította el? Ki indítja zuhanni a követ, ki folyni a vizet, ki sugallja a téli törzsnek, hogy tavaszi zöldet hozzon? Rejtélyes, misztikus, talán annál is több: banális? Az, bármelyik, mindegyik lehet. Benned indul, de nem te indítod. Benned indul, de nem vagy

már ura. Sodor magával, sodor kanyarulatokon, dülőkön át – a legbiztosabb úton a cél felé. Nyíltan és titkosan, látványosan és észrevétlenül, fölényes mosoly és szívszorító bizonytalanság közepett.” (102. o.)

Adjuk át magunkat az elbeszélés-olvasás örömeinek! Nemesítsük lelkünket Lukáts János művei megismerésével!

(Mundus Magyar Egyetemi Kiadó,
Budapest, 2005)

Palócvidek eseménytára

Valami olyannal jelentkezni, ami első pillantásra idegen a folyóiratok természetétől, talán merészség. Mégis, ha küldetésről beszélünk, amely mögött 52 évnyi múlt sorakozik fel a palóc értékek ápolásában, teremtésében, alkotásokon keresztüli megőrzésében, akkor a művészeti események tárának útra indítása elkerülhetetlen lépés. Ugyanakkor olyan lépés, amelyet Mikszáth jó palóccainak leszármazottai csak együttesen tehetnek meg azzal, hogy szerkesztőségünknek jelzik a Görbeországban élő alkotókkal és alkotásaikkal kapcsolatos történéseket – határon innen és túl.

Októberben Böszörményi István tartott előadássorozatot Mocsáry Lajos születésének 180., halálának pedig 90. évfordulója alkalmából Losoncon, Kalondán, Füleken, Ragyolcon és Fülekkovácsiban.

ALSÓSZTREGOVA: Október 6-án a Madách irodalmi nap keretén belül N. Tóth Anikó bemutatta Kerényi Ferenc *Madách Imre* című művét.

BALASSAGYARMAT: Szeptember 12-én a Helytörténeti Gyűjteményben Szirácsik Éva *A divényi uralom gazdálkodása a Zichy hitbizomány első száz évében (1687–1787)* című művével és az egykori birtokos család képviselőjével, a Bécsben élő Pálffy Katalin grófnővel ismerkedhettek meg a résztvevők.

CSÁKÁNYHÁZA: November 25-én *Kisebbségek fesztiválját* tartottak a környékbeli, a határ két oldalán működő néptáncgyűjtések, kórusok fellépésével.

CSESZTVE: Október 6-án a Madách irodalmi nap zárásaként megkoszorúzták Madách Imre síremlékét.

FÜLEK: Szeptember 17-én a füleki Bebek-ágyú másolatát leleplezték a várudvarban. • 23-án a Felvidéki humorfesztivált rendezték meg. • Október 23-án a történelmi Nógrád megye pedagógusai kicserélték tapasztalataikat. • 24-én REGIÓN NEOGRADIENSIS címmel határon átvélő területfejlesztési konferenciát tartottak. • November 10-én Afrika-fesztivált rendeztek a Vigadóban, amely a Szlovákiában élő feketék kultúráját, gyökereit, beilleszkedési problémáit volt hivatott bemutatni. • 17–19-e között a MOTOLLA kézműves baráti kör továbbképző tanfolyamot tartott a pedagógusoknak. • 25-én a történelmi Nógrád megye általános iskolásainak immár hetedik népdalversenye zajlott a Mocsáry Lajos alapiskola pedagógusainak rendezésében. • 29-én megnyitották a *Fülek 760* című kiállítást a Városi Múzeumban.

FÜLEKPÜSPÖKI: Szeptember 30-án a község első írásos emlékének 760. évfordulója alkalmából falunapot tartottak. Testvérfaluja, Szurdokpüspöki harangot ajándékozott a községnek.

LOSONC: Október 21-én Énekkarok Fesztiválja volt, melyen fellépett a losonci szlovák és magyar kórus, a füleki férfi és női kar, a rimaszombati kvartett, a salgótarjáni Pedagóguskórus. • 24-én a salgótarjáni Varietas Mikroszínpad műsorával megemlékeztek 1956-ról. • November 3-án Gergely József életét mutatták be versein keresztül a Magyar Kulturális Központban. • 17-én Vankó Attila – Füleken élő költő – verseskötetét ismertették a MKK-ban. • 25-én András-napi vigalom néven kultúrműsorral, kirakodóvásárral, tájjellegű ételek főzésével és kóstolásával tölthették a résztvevők idejüket.

PÁSZTÓ: Október 30-án a pásztói Athéné Alkotó Kör kezdeményezésére négy szervezet (Athéné Alkotó Kör, Balassi Bálint Asztaltársaság, Palóc Parnasszus, Spangár Irodalmi Kör) képviselői leültek a város könyvtárában az *Alkotók Nógrád Megyei Szövetségének* megalakításával kapcsolatosan felmerülő kérdések megbeszélése végett. Az együttműködést és közös programokat célzó elképzelések tárgyalását követően a résztvevők elvi egyezséget kötöttek egy esetleges januári megalakulásról.

RAGYOLC: Október 21-én a község első írásos emlékének 760. évfordulója alkalmából falunapot rendeztek, melyen felléptek a helyi néptáncsoportok és kórusok, majd díszpolgáravatásra került sor.

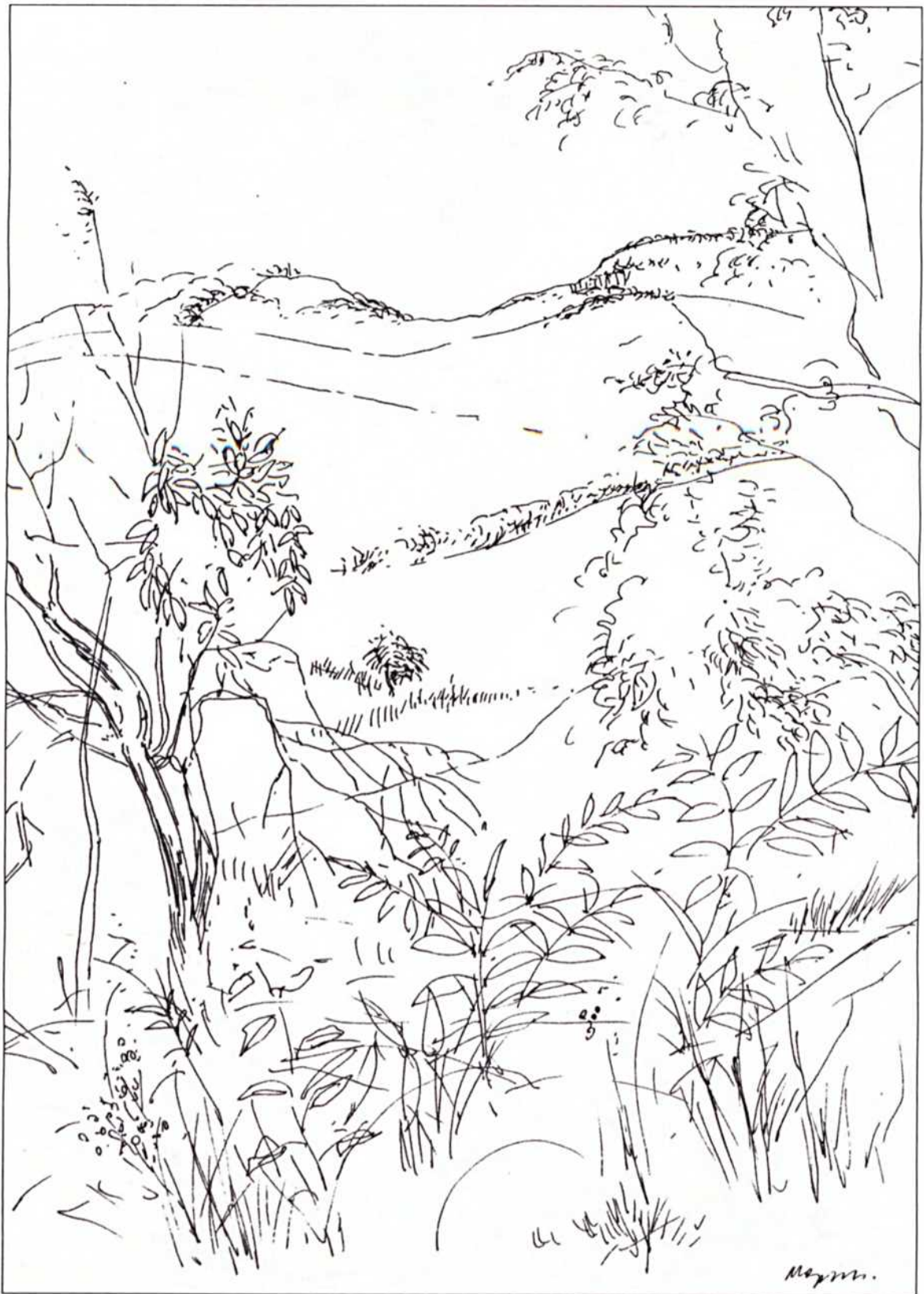
RÉTSÁG: A művelődési házban működő *Spangár András Irodalmi Kör* őszi megbeszéléseinek központi témája a *Költészet Napi* megemlékezésre megjelenő *Spangár antológia*, és az ehhez kiírt 2007. évi pályázat volt (a felhívás a *Börzsönyi Helikon* októberi „hírek” rovatában megtekinthető a *helikon.retsag.net*, illetve a *www.retsag.net* címen), valamint a *Jókai díj*, amelynek egyik alapítója a Kör vezetője, Végh József. • November 25-én megjelent a *Spangár-könyvek* első darabjaként Hörömpő Gergely *Pillanat* című kötete, amely a diósjenői lelkész-költő verseit és prózáit tartalmazza.

SALGÓTARJÁN: Szeptember 14-én Ercsényi Ferenc lapalapító és a szerkesztőbizottság tagjai bemutatták az újonnan induló közéleti és kultúráról szóló folyóiratot, a *Tarjáni Városlakót*. • 15-én a Pécskő út elején felavatták Szabó Tamás *Balázs János* – a „Cigánydombon” élt – festőművészt ábrázoló szobrát. • 18-án a Nógrádi Történelmi Múzeumban megnyitották a XI. Cered-Salgótarján Nemzetközi Művésztelép kiállítását. • 20-án Baráthi Ottó újságíró tartott felolvasóestet a TEMI Nógrád Megyei Könyvtárában – humorban sem ismerve lehetetlent. • 22-én Czinke Ferenc emléktáblát avattak a Szerpentin út 37. számú épület bejáratánál és átadták a Nógrádi Történelmi Múzeum képtárát. • 28-án megnyitották a felújított József Attila Művelődési és Konferencia Központot. Pusztai Béla polgármester köszöntőjét követően az egri Gárdonyi Géza Színház *Dezsavű* címmel idézte föl a XX. századot. • Október 18-án a TEMI-ben Sulyok László újságíró, tanár felolvasóestjén a résztvevők megismerkedhettek az íróvá válás rögös útjával, melynek fontos részét jelentette a sporttal és az '56-tal való foglalkozás. • November 15-én lezárult a *Palóc-föld* által meghirdetett Madách- és Mikszáth-pályázat. Az előbbire 31, az utóbbira 96 pályamű érkezett. Eredményhirdetésre 2007. január 19-én Balassagyarmaton, a Madách napon kerül sor. • 22-én a TEMI-ben Paróczai Csaba felolvasóestjén a tanár, költő alkotói életpályája három szaka-sza (születés, úton levés, megérkezés) elevenítődött meg költeményein keresztül. • 23-án a SITI fiatalok részére kiírt irodalmi pályázatának eredményhirdetésére került sor. Díjazott kategóriák: fiatal felnőtt vers 1. Balázs Beáta, 2. Boros Ágnes; középiskolás próza 1. Porkoláb Ádám, 2. Csendes Lilla; középiskolás vers 1. Botos Valentina, 2. Porkoláb Ádám, 3. Lakatos Lilla Patrícia; általános iskolás vers 1. Pál Eszter, 2. Vilimi Zsófia, 3. megosztott díj Besze Márton és Boros Bence között. • 25-én a Nógrádi Történelmi Múzeumban megnyitották a XIII. Országos Rajzbiennálét, melyen Salgótarján város díját a Somoskőújfalun élő Földi Gergely vette át. • 27-én Marschalkó Zsolt *Zsarnokölők* című történelmi színművének bemutatójára került sor a JAMKK színháztermében, a Vertich Színpad Stúdió előadásában. A szerző a Ferenc József két – fél évszázad elválasztotta – balassagyarmati látogatására való készülődés megjelenítésével tüzte pellengérré a magyar mentalitás végletességét. A színészek és a diák közönség együttlélegzése remélhetőleg nem csak igazolta a darab kitűnő voltát, de meg is teremti a további bemutatókat. • 27-én a Gyetvainé Szorcsik Angéla által szerkesztett *Kojnok Nándor emlékkönyvet*, a Balassi Bálint Megyei Könyvtár kiadványát a kiadó intézményben bemutatta Praznovszky Mihály, mint olyan könyvtártörténelmi kiadványt, amely a hasonló jellegű kezdeményezések között kuriózumnak számít. • 29-én a 60 éves Praznovszky Mihályt a Mikszáth Kálmán Társaság tagjai az ünnepelt tanulmányaiból szerkesztett két kötetrel – *Madách vendéget vár* és *A hatodik, hetedik ember az országban* – köszöntötték.

SZÉCSÉNY: Szeptember 25-én állandó régészeti kiállítást nyitnak meg a felújított Kubinyi Ferenc Múzeumban.

SZENDEHELY: Szeptember 8-án a Szepi Fogadóban Hausel Sándor *Szendehely története* című monográfiájával ismerkedtek meg a község lakói.

SZLIÁCS: Október 7-én a Mikszáth Kálmán Társaság és a Nógrádi Történelmi Múzeum képviselői ifj. Szabó István készítette *Arany-Madách emléktáblát* helyezték el a Detva nevű fürdőépület falán.

Nagy Márta: Dombon

9 770555 886015